

FINNISH NATIONAL
AGENCY FOR EDUCATION

Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen rooli yleissivistävässä koulutuksessa

**Koulut, demokratia ja tulevaisuus -seminaari
10.5.2023**

Kristina Kaihari, opetusneuvos
OPH

Koulun toimintakulttuuri ja osallisuus

Koululaitoksen tehtävänä on edistää hyvinvointia, demokratiaa ja aktiivista toimijuutta kansalaisyhteiskunnassa.

Osallisuuden vahvistaminen koulun toimintakulttuurissa vahvistaa osallisuutta koko yhteiskunnassa.

Osallisuutta voidaan tukea edistämällä oppilaiden aktiivisuutta, toimijuutta, osallistumista ja vaikutusmahdollisuuksia kouluyhteisössä.

”Osallisuus on sitä, että kokee olevansa mukana tekemässä jotakin merkityksellistä. Juuri tätä koulun tulee tukea jokaisen yksilön kohdalla.”

POPS2016 ja LOPS2016 ja LOPS2021: keskiössä Oppilaiden demokraattista osallisuutta edistävä ja yhteisöllisyyttä vahvistava toimintakulttuuri

☐ Koulun kaikki rakenteet ja toiminnot edistävät TODELLISTA demokratiakulttuuria

☐ Tavoitteena **positiivinen**, keskinäiseen vuorovaikutukseen kannustava **välittävä** ilmapiiri, joka edistää

- **jokaisen osallisuutta**; innostaa osallistumaan ja vaikuttamaan

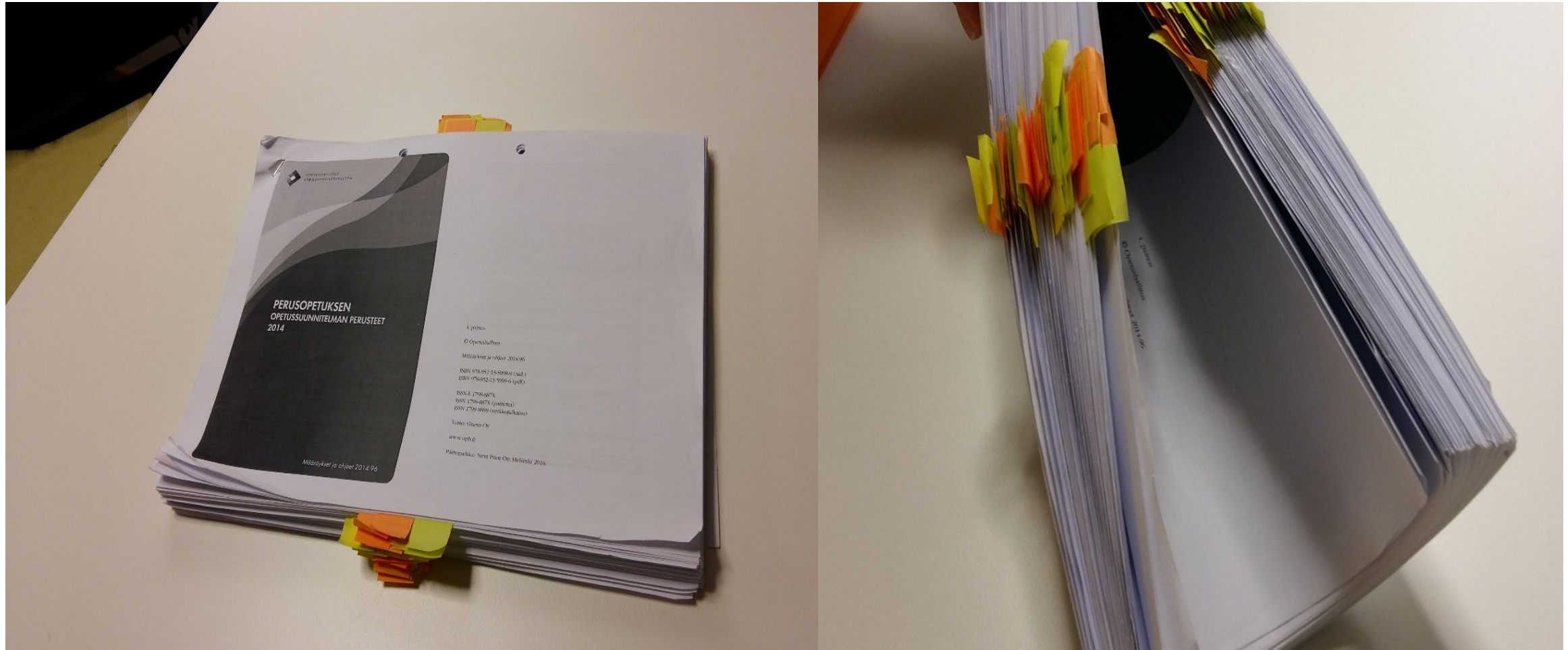
- **oma-aloitteisuutta**, vastuuntuntoa ja **yhdessä tekemistä**

☐ Lisätä **tietoja, taitoja, valmiuksia** ja **rohkeutta** lähiyhteisössä ja yhteiskunnassa vaikuttamiseen: **Yhteiskunnallinen osaaminen, aktiivisen kansalaisen taidot**

☐ **Demokratiataitojen harjoittelu käytännössä**

- luokka/ryhmä, oppilaskunta, koulu, lähiyhteisö, suomalainen yhteiskunta, globaali maailma

Ihmisoikeuskeskus 2017: maininnat demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksesta POPSeissa (2014)

Miten osallisuutta edistävä toimintakulttuuri muodostuu?

Positiivisuus – ystävällisyys
– ilo – viihtyisyys

Hyvät tavat – reiluus –
kunnioitus –
VÄLITTÄMINEN!

**Mukaan
ottaminen!**

KOHTAAMINEN!

Vuorovaikutus

Yhdessä
toimimisen
tavat

**Koulun 'henki',
ilmapiiri**

Turvallisuus -
välitön
puuttuminen
epäasiallisuuksiin

Innostus – kannustus –
'pöhinä'

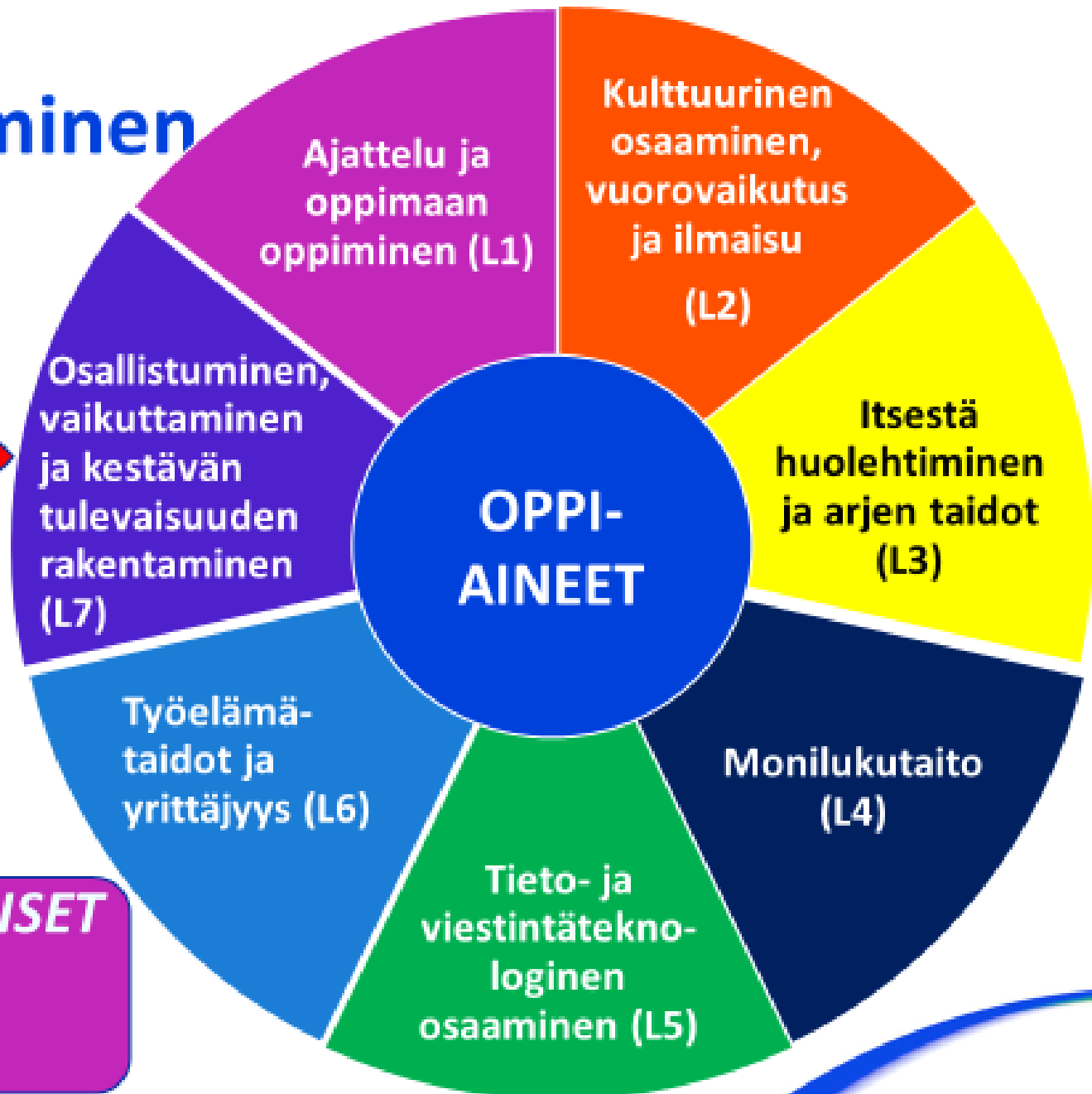
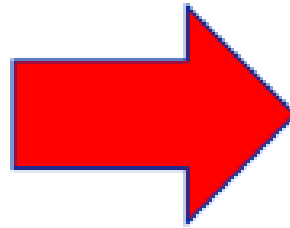
Yhteisiin
sopimuksiin
sitoutuminen

POPS 2016

Laaja-alainen osaaminen eli kompetenssit

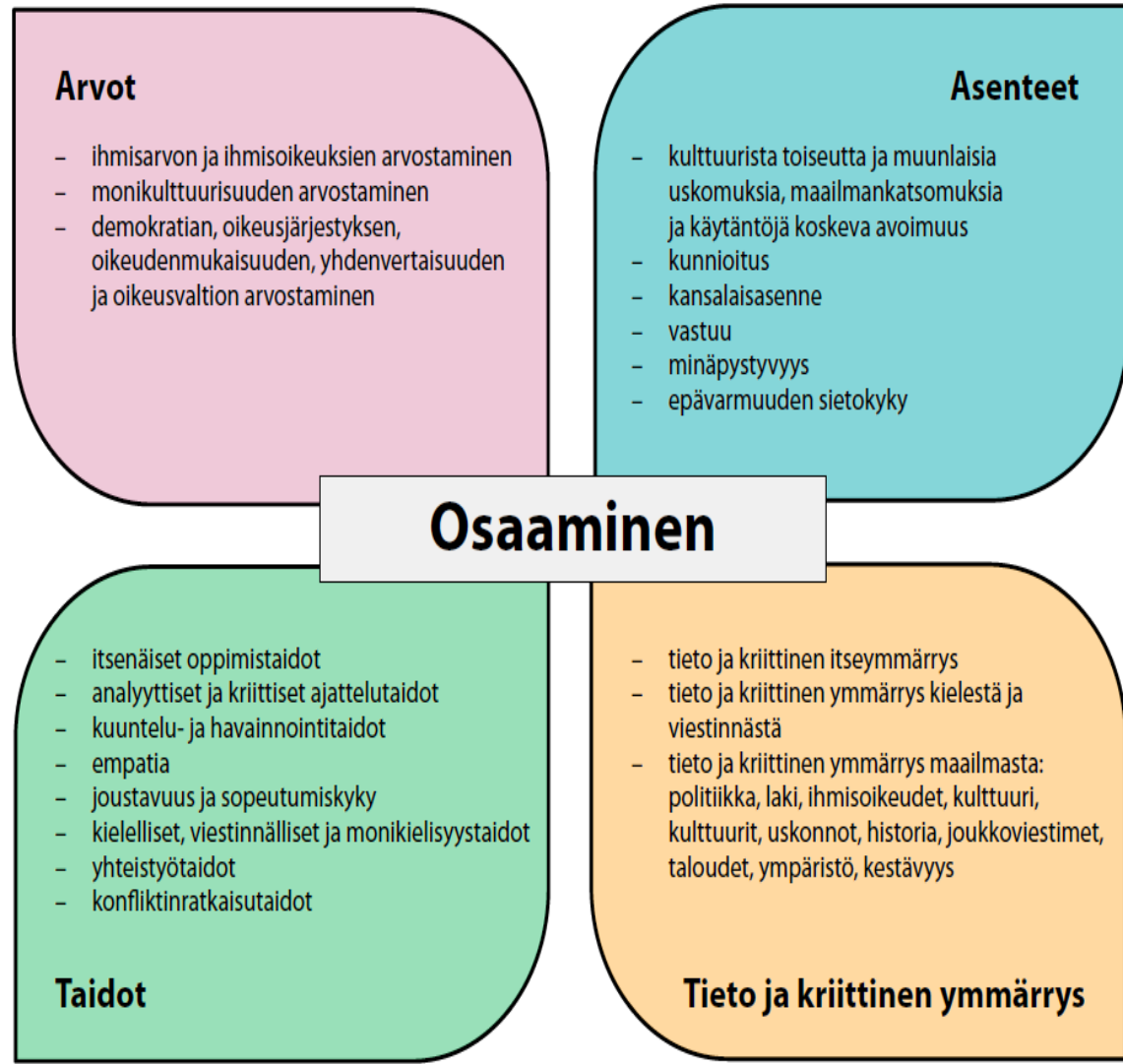
Laaja-alainen osaaminen sisältää:

- tiedot
- taidot
- arvot
- asenteet
- tahto

**ERI OPPIAINEET – MONIALAISET
OPPIMISKOKONAISUUDET
(MOK)**

EUROOPAN NEUVOSTON DEMOKRATIAKOMPETENSSIEN VIITEKEHYS, RFCDC (2018)

YHTEISKUNTAOPIN POPS vl. 4-6 (v:sta 2016)

keskeiset sisältöalueet

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta

- yhteiskunnan toiminta yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta

S2 Demokraattinen yhteiskunta

- erilaiset yhteisöt, päätöksenteko, DEMOKRAATTISEN TOIMINNAN ARVOT JA PERUSPERIAATTEET, kuten ihmisoikeudet, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

-yhteisön jäsenen oikeudet ja velvollisuudet

-Suomen erilaiset kulttuurit ja vähemmistöryhmät

YHTEISKUNTAOPIN POPS vl. 7-9

keskeisiä sisältöjä

S2 Demokraattinen yhteiskunta:

- demokraattisen yhteiskunnan ja oikeusvaltion periaatteet ja toimintatavat
- ihmisoikeudet ja niihin liittyvät kv. sopimukset
- **yhteiskunnan rakenteet ja vallankäyttö** -> mielipiteiden kanavoituminen yksilön, järjestöjen, **median** ja julkisen vallan toiminnaksi ja päätöksenteoksi Suomessa ja kansainvälisesti.

S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen:

- yhteiskunnallisen vaikuttamisen kanavia ja keinoja.
- ***Käytännön aktiivinen, vastuullinen ja rakentava yhteistyö ja vaikuttaminen myös yhteistyössä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa.***

OPS/YHTEISKUNTAOPIN OPETUKSEN ROOLI

- Ymmärrys **demokratian** merkityksestä ja sen **puolustamisen** tärkeydestä
- **kriittinen mediaosaaminen, digitaalinen medialukutaito** entistä vahvemmin osaksi demokratiakasvatusta
- Historian ja yhteiskunnallisen **tiedon käyttö**

LUKIO: YHTEISKUNTAOPIN OPS

- Opiskelija osaa tarkastella ja arvioida **median välityksellä tapahtuvaa yhteiskunnallista vaikuttamista/ Mediatietojen ja –taitojen käyttäminen monitulkintaisen informaation ja informaatiovaikuttamisen maailmassa**
- **demokratian mahdollisuudet ja haasteet** erilaisista näkökulmista
- osaa suunnitella tarkoituksenmukaisia keinoja käyttävää **kansalaisvaikuttamista** paikallisten, kansallisten ja kansainvälisten kysymysten ratkaisemisessa.

Yhteistyön merkitys mm. DIOKin edistämisessä

Tiivis yhteistyöverkosto:

- OKM-OM-OPH ja muut (ohry)
- yliopistojen opettajankoulutuslaitokset (5)
- koulutuksen järjestäjät (kunnat), koulut
- PM yhteistyö, EN-ulottuvuus
- järjestöt, organisaatiot, lähiyhteisötoimijat
- tutkimushanke (VNTEAS)

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/demokratia-ja-ihmisoikeuskasvatuksen-pilottihanke-peruskouluille>

<https://www.oph.fi/fi/opettajille/demokratia-ihmisoikeudet-ja-osallisuus>

Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kehittäminen

Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta kehittämällä tuetaan lasten ja nuorten osallistumista sekä opettajien ja kasvattajien valmiuksia käsitellä ja toteuttaa näitä käytännön kasvatusta- ja koulutustyössä. Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksella vahvistetaan myös hyvinvointia, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistävää toimintakulttuuria ja sen rakentamista yhteistyössä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.

PILOTTIHANKE

Opetushallituksen pilotissa lukuvuodelle 2022-2023 tavoitteena on luoda kokonaan uusia demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen toimintoja tai kehittää eteenpäin jo hyväksi havaittuja malleja. Lue lisää pilottihankkeen osallistujista, heidän hankkeistaan sekä matkan varrella olevista tapahtumista.

→ [Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen](#)

KÄYTÄNNÖN ESIMERKKEJÄ

Nuorisotutkimusseuran kokoamasta kokonaisuudesta voit lukea napakan kuvauksen erilaisista demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen käytännöistä varhaiskasvatuksesta aina toisen asteen koulutuksiin saakka. Kokonaisuuden tarkoituksena on vahvistaa hyvien käytäntöjen tunnistamista ja levittämistä.

→ [Kokonaisuus hyvistä käytänteistä](#)